

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A fiatalkori bűnözés megelőzése. A fiatalkori bűnözés kezelésének módjai és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer szerepe az Európai Unióban”

(2006/C 110/13)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 10-én úgy határozott, hogy a Működési Szabályzat 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt készít a következő tárgyban: „A fiatalkori bűnözés megelőzése. A fiatalkori bűnözés kezelésének módjai és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer szerepe az Európai Unióban”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. február 22-én elfogadta. (Előadó: José María Zufiaur Narvaiza.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. március 15–16-án tartott, 425. plenáris ülésén (a március 15-i ülésnapon) 98 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Bevezetés

1.1 A fiatalkori bűnözés manapság egyre növekvő aggodalmat okoz az európai társadalmakban, és a múlt évszázadtól fogva nemzetközi szinten állandó vizsgálat tárgyát képezi. Meg kell azonban jegyezni, hogy a fiatalok viselkedésének gyakran nagyobb társadalmi visszhangja van, mint a felnőttekének, különösen akkor, ha elítélendő cselekedetéről van szó, a bűncselekményt elkövető fiatalok társadalmi megítélése ezért különösen rossz. Azt is meg kell említeni, hogy a fiatalkori bűnözés sértettjei gyakran maguk is fiatalkorúak. Figyelembe véve azt, hogy az európai társadalom mekkora jelentőséget tulajdonít a fiatalkori bűnözésnek, hatékony válaszintézkedéseket kell kidolgozni három fő pillér, illetve cselekvési irányvonal: a megelőzés, a büntető-nevelő intézkedések, valamint a bűncselekményt elkövető fiatalok társadalmi integrációja és visszailleszkedése mentén.

1.2 Az EGSZB véleménye szerint az Európai Uniónak kiemelt figyelemmel illetett célkitűzésként kellene kezelnie a fiatalkori bűnözés elleni harc közös stratégiájának kidolgozását, nemcsak azért, mert a lakosság különösen sérülékeny szegmensét (a fiatalkorúakat és gyakran ezen belül is a társadalmi kirekesztés veszélye által fenyegetett csoportok tagjait) érinti, hanem azért is, mert ha ma megelőzzük a fiatalkorúak törvénysértő viselkedését, és beavatkozunk, azzal nem csak újrászocializáljuk őket, hanem a jövő felnőttkori bűnözésének is elejét vehetjük. Bár léteznek már olyan közösségi projektek és politikák, amelyek közvetetten hozzájárulhatnak a fiatalkori bűnözés megelőzéséhez (az 1997 novemberében a Luxemburgi Európai Tanács alkalmával elfogadott Európai Foglalkoztatási Stratégia, a Tanács által 2000 decemberében, Nizzában elfogadott európai szociális menetrend, az Európai Tanács 2005. márciusi brüsszeli ülésén elfogadott, az európai ifjúsági paktum végrehajtásáról és az állampolgári szerepvállalás ösztönzéséről szóló állásfoglalás stb.), valamint különféle, az ifjúsággal kapcsolatos megállapodások és állásfoglalások⁽¹⁾, amelyek szintén hozzájárulnak ugyan a népesség ezen szegmense társadalmi integrálásának megszokott eljárásához, hiányoznak azonban

(¹) A Tanácsnak és a tagállamok kormányai a Tanács keretén belül ülésező képviselőinek 2000. december 14-i állásfoglalása a fiatalok társadalmi integrációjáról (HL C 374, 2000. december 28.); A Tanácsnak és a tagállamok kormányai a Tanács keretén belül ülésező képviselőinek 2002. június 27-i állásfoglalása az európai ifjúságügyi együttműködés keretéről (HL C 168, 2002. július 13.); Az Európai Bizottság 2001. november 21-i, *Új lendület az európai ifjúság számára* c. fehér könyve – COM (2001) 681 final; Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak az ifjúságot érintő európai szakpolitikákról. COM(2005) 206 final.

belőlük a speciálisan a fiatalkori bűnözés jelenségére szabott eszközök és intézkedések.

1.3 Nem egyszerű feladat az Európai Unió tagállamaiban elemezni a jelenlegi helyzetet, mivel mindegyik ország saját maga, más és más tényezők alapján határozza meg a fiatalkori bűnözést. Egyes országokban ez a fogalom a fiatalkorúak által mutatott olyan viselkedésformákat foglalja magában, amelyek büntető törvénykönyvükben, illetve idevonatkozó jogszabályaikban eleve benne foglaltatnak. Ezzel ellentétben azok az országok, amelyekben a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer a nevelési vagy jóléti modellre épül, kiterjesztik azoknak a cselekményeknek a tartományát, amelyek – amennyiben fiatalkorú hajtja végre azokat – büntetendőnek minősülnek (ide értve olyanokat is, amelyek nagykorú elkövető esetén csak közigazgatási vagy polgári peres úton büntetendők, illetve egyáltalán nem büntetendők⁽²⁾). Emellett a büntetési rendszerek is jelentősen eltérnek, hiszen míg egyes országok a fiatalkorúak vonatkozásában speciális szankciókkal élő büntetőjogot hoztak létre, mások bizonyos korlátozásokkal és enyhébb mértékben ugyan, de ugyanazokat a büntetéseket alkalmazzák a fiatalkorúakra, mint a felnőttekre. Ráadásul a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségére vonatkozó korhatárt illetően is vannak különbségek: míg a felső korhatárban nagyobb egyezés tapasztalható (18 év, egyes csatlakozó országokban azonban akár 21 év is lehet), az alsó korhatár jelentősen eltér: (7-től 16 éves korig)⁽³⁾.

1.4 Az ilyen különbségekben rejlő korlátokat figyelembe véve meg kell jegyezni, hogy az összes EU-tagállamra kiterjedő összehasonlító statisztika szerint a fiatalkori bűnözés az összes

(²) Például az ún. „jogi helyzettel kapcsolatos vétségek”: szökés otthonról, csavargás stb.

(³) Az Unió tagállamaiban a felső korhatárt illetően nagyobb egyezés tapasztalható, a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer 18 éves korig minden esetben teljes mértékben alkalmazandó, bár egyes országokban (Ausztria, Németország, Görögország, Olaszország, Hollandia és Portugália) lehetőség van bizonyos mértékig és az ügy jellegétől függően akár 21 éves fiatalokra is alkalmazni azt. A büntetőjogi felelősségre vonatkozó alsó korhatárt illetően nagyobbak a különbségek: Írorszában 7 év; Görögországban és Skóciában 8; Angliában, Walesben és Franciaországban 10; Hollandiában és Portugáliában 12; Lengyelországban 13; Ausztriában, Észtországban, Németországban, Magyarországon, Olaszországban, Lettorszában, Litvániában, Szlovéniában és Spanyolországban 14; Csehországban, Dániában, Finnországban, Szlovákiában és Svédországban 15; Belgiumban pedig 16 év. Nem szabad azonban megfeledkezni arról, hogy a legtöbb esetben, a 7 és 13-15 év közötti korosztály számára előírt intézkedések nem kifejezetten büntető jellegűek, illetve enyhébbek, mint a 13-15 és 18-21 év közötti korosztály számára kiróható büntetések, és a nevelőintézet elzárás sok esetben ki van zárva.

bűnözésnek átlagosan kb. 15 %-át teszi ki, bár egyes országokban elérheti a 22 %-ot is. Mindazonáltal fontos megjegyezni, hogy az úgynevezett „nyilvántartásba nem kerülő” bűnözés (olyan bűncselekmények, amelyeket nem jelentenek a hivatalos társadalmi ellenőrző hatóságoknak, azaz a rendőrségnek és a bíróságnak) főként fiatalok által elkövetett bűncselekményeket foglal magában. Ennek oka az, hogy ezek a bűncselekmények általában nem súlyosak, és a sértettek – akik sokszor maguk is fiatalok – kevésbé hajlamosak felvenni a kapcsolatot az illetékes hatóságokkal.

1.5 Akármilyen eredményeket mutassanak is a statisztikák, az európai országokban széles körben elterjedt az a nézet, hogy a fiatalok egyre súlyosabb bűncselekményeket követnek el. Ebben a helyzetben a polgárok eredményesebb ellenőrző mechanizmusokat követelnek, aminek eredményeképpen számos országban szigorítják a fiatalokra vonatkozó törvényeket. Mindez alátámasztja, hogy koordinációs és orientációs intézkedésekre van szükség, amelyek lehetővé teszik, hogy a jelenség európai szinten hatékonyabban kezelhető legyen, valamint jól megtervezett tájékoztatói politikákra, melyeknek segítségével a kérdésnek a vélemény 1. pontjában említett túldramatizált felfogása a helyes arányok felé terelhető.

1.6 Bár nem áll szándékunkban elbagatellizálni a fiatalok bűnözés okai vizsgálatának jelentőségét (hiszen még ha címszavakban is, a következő részben erről a kérdéstről lesz szó), vagy akár a megelőző intézkedések részletes vizsgálatának szükségességét (ezekre is kitérünk majd a véleményben, viszont ezeknek mindenképpen az említett okok megszüntetésére kell irányulniuk), **jelen vélemény elsődleges célja azon fiatalok helyzetének elemzése, akik a büntetőtörvénybe ütköző viselkedésük miatt a fiatalok megfelelő bírósága elé kerülnek, valamint az ő védelmük, átnevelésük és társadalmi beilleszkedésük céljából felhasználható azon eszközök vizsgálata, amelyekkel elkerülhető, hogy újból deviáns viselkedésformák felé forduljanak.**

2. A fiatalok bűnözés okai

2.1 Sokféle ok vagy körülmény vihet rá egy fiatalok, hogy bűncselekményt kövessen el, és a terület szakértői még nem jutottak általános konszenzusra ezekkel kapcsolatban. Mindazonáltal a legszélesebb körben elfogadott okokat alapul véve, ezek közül is főként a gazdasági és társadalmi-környezeti tényezőkhöz kapcsolódó okokra összpontosítva (mivel ezek lesznek a legfontosabbak a jelen vélemény vonatkozásában), a következő okokat emelhetjük ki:

2.1.1 Csonka családi környezet, azok a nehézségek, amelyek a családi élet és a munka összeegyeztetésekor gyakran felme-

rülnek, és mindazon helyzetek, amelyekben egyre inkább jellemző a gyermekek elhanyagolása, valamint a korlátozás és az ellenőrzés hiánya. Ez esetenként ahhoz vezet, hogy egyes fiatalok ezeket a hiányosságokat úgy próbálják meg pótolni, hogy különféle (ideológiai, zenei, etnikai, sporthoz kötődő stb.) közös szimbólumok köré épülő, fiatalokból álló bandákhoz csatlakoznak, amelyek viszont általában hajlamosak a szabályok áthágására. Ezeknek a csoportoknak tulajdonítható az antiszociális viselkedésformák (garázdaság, falfirkák), illetve a kimondottan erőszakos vagy egyéb bűncselekmények jelentős része.

2.1.2 Társadalmi-gazdasági peremre kerülés vagy szegénység, amely szintén megnehezíti a fiatalok számára a társadalomba való megfelelő beilleszkedést. Ez a fajta peremre szorulás gyakoribb jelenség a bevándorló családokból származó fiatalok körében (a felnőtt kíséret nélküli bevándorló gyerekek különösen veszélyeztetettek), valamint egyes nagyvárosi „gettókban”, ahol gyakran embertelen lakhatási körülmények uralkodnak, ami elkeseredettséget és agresszivitást szíthat az ott lakók körében.

2.1.3 Az iskolakerülés és a tanulási kudarcok, amelyek már az iskolában „beskatulyázáshoz” vagy társadalmi megbélyegzéshez vezetnek, ez pedig gyakran egyenes út az antiszociális viselkedés vagy a bűnözés felé.

2.1.4 A munkanélküliség, amely a fiatalok körében a legnagyobb mértékű, és gyakran frusztrációt, kétségbeesést okoz, amely pedig táptalajt biztosít a bűnözés számára (*).

2.1.5 Erőszakos képek és viselkedés közvetítése egyes médiumok bizonyos programjaiban vagy a fiataloknak készült videojátékokban, ami olyan értékrend kialakítását segíti a fiatalok körében, ahol az erőszak elfogadható viselkedésformaként jelenik meg.

2.1.6 Kábítószer és egyéb függőséget okozó mérgező szerek fogyasztása, amelyeknek megszerzése érdekében gyakran követnek el bűncselekményeket. Ezenkívül a szerek hatása alatt vagy az elvonási tünetek jelentkezésekor az általános gátlások alacsonyabbak vagy teljesen megszűnnek. Szintén meg kell említeni itt a (még ha csak esetenként is előforduló) túlzott alkoholfogyasztást, amelynek különösen a garázda tevékenységek és a közúti biztonságot veszélyeztető viselkedés esetén van jelentősége.

2.1.7 Személyiség- és viselkedészavarok, az előző pontban vázolt tényezővel kapcsolatban, vagy attól függetlenül. Ezek általában összejárásnak más szociális vagy környezeti tényezőkkel, miáltal a fiatalok impulzív vagy meggondolatlan, a társadalmilag elfogadott viselkedési mintákat nem követő viselkedést tanúsítanak.

(*). Vö. e tényezővel és a 2.1.2. pontban említett szegénységgel kapcsolatban az Európai Bizottság Foglalkoztatási és Szociális Főigazgatósága jelenleg dolgozik a *Thematic Study on Policy Measures concerning Disadvantaged Youth* [Tematikus tanulmány a hátrányos helyzetű fiatalokat érintő politikai intézkedésekről] c. tanulmányon, a munkát a Regionális Innovációs és Társadalomkutatási Intézet (IRIS) koordinálja.

2.1.8 A társadalmi vagy állampolgári értékekre – mint a szabályok betartása, a szolidaritás, a nagylelkűség, a tolerancia, mások tisztelete, az önkritika, az empátia, jól végzett munka érzése – nevelés, illetve ezek átadása nem megfelelő, és „globalizált” társadalmunkban ezek szerepét egyre inkább az olyan haszonelvűbb értékek veszik át, mint az individualizmus, a versenyszellem vagy a javak mértéktelen fogyasztása, amelyek bizonyos helyzetekben a társadalomtól való eltávolodást váltanak ki.

2.2 Ezen tényezők különféle mértékben általánosan jelen vannak az Unió minden országában – olyan jóléti társadalmakban, ahol a társadalmi kohézió csökkenése ilyen jellegű antiszociális vagy deviáns viselkedéshez vezetett.

2.3 Az erőszakos viselkedés megelőzése és a fiatalkori bűnözéssel való szembeszállás érdekében a társadalmaknak olyan stratégiákat kell elfogadniuk, amelyek megelőző, beavatkozási, és büntető intézkedéseket is magukban foglalnak. A megelőző és beavatkozási stratégiáknak az összes gyermek és fiatalkorú szocializációjára és integrálására kell irányulniuk, elsősorban a családon, a közösségen, a kortársakon, az iskolán, a szakképzésen és a munkaerőpiacon keresztül.

A jogi és büntető intézkedéseket, illetve következményeket minden esetben a törvényesség elveire, az ártatlanság védelmére, a védelemhez való jogra, az összes jogi biztosíték meglétére, a magánélet tiszteletben tartására, az arányosságra és rugalmasságra kell alapozni. Mind a bírósági eljárás lefolytatása, mind pedig az intézkedés kiválasztása, majd annak végrehajtása során **mindenekelőtt a fiatalkorú érdekét kell szem előtt tartani** ⁽⁵⁾.

3. A fiatalkorúakra vonatkozó hagyományos igazságszolgáltatási rendszerek korlátai

3.1 A fiatalkorúakra vonatkozó hagyományos igazságszolgáltatási rendszerek sok nehézségbe ütköztek a bűnözés mai helyzetére való válaszadás és az ahhoz való igazodás során. Ennélfogva a fiatalkorúakra vonatkozó európai igazságszolgáltatási rendszerek nagyon lassúak, kevésbé hatékonyak és gazdasági szempontból életképtelenek voltak: hosszas várakozási időszakok jellemezték, és a fiatal elkövetők közötti visszaesési ráták nagyon magasak voltak. Ezzel egy időben a nem hivatalos társadalmi ellenőrzés hagyományos forrásai (iskola, család, munkahely stb.) fokozatosan meggyengültek.

3.2 Néhány ország (különösen a skandináv országok) a fiatal bűnözőket a társadalom betegeinek tekintő (más védtelen fiatalkorúakkal egy kategóriába tevő és összekeverő), a XX. század első éveiben kialakult, gyámkodó „védelmezési modellről” a „nevelési” vagy „jóléti modellre”, a fiatalkori bűnözés orvoslására létrehozott szociális vagy közösségi modellre tért át, amely viszont – lévén, hogy kívül esett a jogrendszeren – nem biztosította a fiatalkorúak számára a szükséges jogi védelmet.

⁽⁵⁾ Az ENSZ Közgyűlése által 1989 november 20-án elfogadott Gyermekegyezmény 40. cikke.

3.2.1 Az 1980-as évektől kezdve számos, a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerhez kapcsolódó nemzetközi egyezmény és szerződés született (A fiatalkorúak igazságszolgáltatási rendszerére vonatkozó minimális szabályokkal kapcsolatos ENSZ-szabvány (a „pekingi szabályok”), 1985; Az ENSZ iránymutatásai a fiatalkori bűnözés megelőzésére („A rijádi iránymutatások”), 1990; Az ENSZ szabályzata a szabadságtuktól megfosztott fiatalkorúak védelmére, 1990; valamint az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (87) 20 sz., a fiatalkori bűnözésre adott társadalmi válaszokra vonatkozó ajánlása); ezek a „felelősségi modell” bevezetésével fokozatos változást idéztek elő az európai országok fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerében. Különös jelentőséggel bír itt az ENSZ Közgyűlése által 1989. november 20-án elfogadott Gyermekegyezmény, amelyet az EU összes tagállama ratifikált, tehát rájuk nézve az már kötelező érvényű. Az általunk tárgyalt kérdéssel az egyezmény 37. és 40. cikke foglalkozik. A felelősségi modellben a fiatalkorú szilárdabb jogi helyzettel rendelkezik, és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer közelebb kerül a felnőttkori büntetőjogi rendszerhez, mivel a fiatalkorúak számára ugyanazokat a jogokat és jogi biztosítékokat garantálja. A cél a nevelési és igazságügyi szempontok összehozása, egy védelmező modell és tisztán oktatási jellegű intézkedések alkalmazása révén. Más szóval ennek a modellnek az a célja, hogy „felelősségre neveljen”.

3.3 A fent említett nemzetközi előírások alapján készült modellt fokozatosan építik be a 25 tagállam jogszabályaiba.

3.3.1 A felelősségi modell a következő elveken alapul:

- Megelőzés, még mielőtt szigorú fellépésre kerülne sor: a fiatalkori bűnözés elleni legjobb fegyver annak megakadályozása, hogy a fiatalok bűnözőkké váljanak – ez megfelelő társadalmi, foglalkoztatási, gazdasági és oktatási támogató programok révén valósítható meg (itt nem szabad megfeledkezni a szabadidő megfelelő eltöltését elősegítő és erre lehetőséget biztosító programokról sem).
- A hagyományos igazságszolgáltatási rendszerek alkalmazását az elengedhetetlenül szükséges szintre kell csökkenteni, és új, kifejezetten a fiatalkori bűnözés ellen irányuló rendszereket kell felállítani, a fiatalkorúakat érintő egyéb helyzetek (elhagyott, bántalmazott, rosszul alkalmazkodó stb. gyermekek) kezelését egyéb (családsegítő, szociális) területekre bízva.
- Az állam büntető jellegű beavatkozásának csökkentése és ezzel egy időben a fiataloknak biztosított szociális segítségnyújtás, a szociálpolitika, a munkaerőpiac, a szervezett szabadidős foglalkozások és általában a városi politika területén megelőző stratégiák életbe léptetése, valamint a közösség és más társadalmi csoportok – mint például a család, a szociális munkások, az iskola, a közösség, a társadalmi szervezetek stb. – aktívabb részvétele a konfliktusok megoldásában és megvalósítható alternatívák keresésében.

- Az olyan intézkedések vagy büntetések minimalizálása, amelyek megfosztják a fiatalokat a szabadságuktól, illetve ezeknek kivételes esetekre való korlátozása.
- A fegyelmező válasz rugalmasabbá és változatosabbá tétele olyan adaptálható intézkedések révén, amelyeket a kezelés vagy az intézkedés alkalmazása során elért fejlődéssel és feltételekkel összhangban a fiatalkorú körülményeihez lehet szabni, és amelyek a javítóintézet mellett alternatívát nyújthatnak.
- A fiatal bűnözők számára a büntetőeljárás során ugyanazokat a jogokat és garanciákat kell biztosítani, mint a felnőttek számára (igazságos, pártatlan és méltányos tárgyalás).
- A fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer részét képező hivatalos társadalmi ellenőrző szervek komoly szakmai, szakértői hátterének megteremtése. Ezért speciális képzést kell nyújtani mindazoknak, akik részt vesznek a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatásban (rendőrök, bírók, ügyészek, ügyvédek és a büntetés-végrehajtó szakemberek).

4. Új irányzatok a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatásban

4.1 A hagyományosan alkalmazott elzáráson kívül igenis léteznek alternatívák a fiatalkori bűnözés kezelésére. A nemzetközi tendenciák további vagy kiegészítő rendszerek alkalmazása felé mutatnak, amelyek lehetővé teszik, hogy a fiatalkorúakat hatékonyabb, valamint a személyes és társadalmi-szakmai fejlődésük szempontjából kedvezőbb elbánásban részesítsék, miközben – indokolt esetben – az elzárás eszközét sem vetik el.

4.2 A fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer terén Európában alkalmazott bevált gyakorlatokat három fő csoportba lehet sorolni: megelőzés, nevelés jellegű kezelés a helyi közösségekben vagy központokban, valamint társadalmi-foglalkoztatási integráció.

4.2.1 A fentiekben már tárgyalt megelőzést félretéve, a nevelő jellegű foglalkozás során lehetőleg a fiatalkorú saját környezetéhez illő eszközöket és intézményeket kell alkalmazni, mivel a cél azon készségek és szükséges tudás átadása, amelyek hiánya miatt összeütközésbe került a törvénnyel. A fiatalkorút különböző szakterületeket képviselő szakembereknek meg kell vizsgálniuk annak érdekében, hogy kiderítsék, melyek ezek a hiányosságok, és hogyan lehet biztosítani azokat az elemeket, amelyek révén csökkenhet a deviáns viselkedéshez való visszatérés kockázata. Ugyanakkor a családdal is foglalkozni kell: biztosítani kell, hogy együttműködjön, és hogy elköteltetett legyen a fiatalkorú nevelése és újraszocializálása iránt.

4.2.2 Másfelől a fiatalkorú elkövetők – más rétegekkel együtt, pl. fogyatékkal élők, etnikai kisebbségek, idősek stb. – a társadalomból kirekesztett, illetve e veszélynek kitétt csoportok között találhatók: a fent említett különleges hiányosságaik és nehézségeik miatt célzott segítségre szorulnak személyes autonómiájuk keresésében. Ha ezt nem kapják meg, kudarc éri őket, és nem tudnak alkalmazkodni környezetükhöz, ez pedig növeli a visszaesés és a felnőttkori bűnelkövetés kockázatát.

4.2.3 Éppen ezért kell ezeket a fiatalokat segíteni, és kísérni beilleszkedésük folyamatát, a módszerek azonban igen különbözőek lehetnek (pl. társadalmi, kulturális, nyelvi stb. integráció). Nincs egyetlen járható út a fiatal bűnelkövetők társadalmi beilleszkedésének biztosítására, mint ahogy nincsenek tévedhetetlen módszerek, amelyek garantálnák, hogy a társadalomba tökéletesen beilleszkedett személy ne mutasson semmi-féle antiszociális viselkedésformát. Abban azonban széles körű az egyetértés, hogy a munkaerő-piaci integráció alapvető eszköz ahhoz, hogy a bűnelkövető fiatalok közelebb kerüljenek a gazdasági és társadalmi integrációhoz és stabilitáshoz.

4.3 A fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerek terén elért fejlődéssel kapcsolatban és a 3.2. és a 3.3. pontban foglaltakat visszaidézve fontos megjegyezni, hogy a **büntető jellegű igazságszolgáltatás** (fizetni kell az okozott kárért) helyett terjedőben van a **javító, illetve helyreállító jellegű igazságszolgáltatás** koncepciója, amely a sértett/áldozat érdekeit néző, és szerepét a büntetőjogi eljárásban visszaállító politikai-kriminológiai mozgalommal, a viktimológiával együtt született meg. A helyreállító igazságszolgáltatás olyan megközelítést jelent, amelyben a sértett, az elkövető és a közösség közösen keres megoldást a bűncselekmény által okozott konfliktus következményeire. Célja az okozott kár helyreállításának szorgalmazása, a felek közötti helyzet rendezése és a kollektív biztonságérzet erősítése. A helyreállító igazságszolgáltatás megkísérli megóvni egyrészt a sértett érdekeit (azáltal, hogy az elkövetőnek el kell ismernie a neki okozott kárt és meg kell próbálnia helyrehozni azt), másrészt a közösség érdekeit (azzal a céllal, hogy biztosítsa az elkövető rehabilitációját, megelőzze a visszaesést és csökkentse a büntetőeljárások költségeit), és mindemellett az elkövető érdekeit is (aki ezáltal nem kerül be a bűnügyi igazságszolgáltatás körforgásába, és akinek alkotmányos garanciái mindvégig biztosítottak).

4.4 A helyreállítás különleges nevelési értékkel bír, amennyiben a fiatalkorút – szembesítve őt a sértettel – elgondolkodtatja saját vétkességéről, ami visszatarthatja attól, hogy a jövőben hasonló cselekedeteket hajtson végre. Ezért ideális modell a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszer számára: megbélyegző hatása elenyésző, pedagógiai értéke magas, és nem nagyon büntető jellegű.

4.5 Röviden összefoglalva: az elmúlt húsz évben a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatás eljárása, a büntető intézkedések típusai és az ítéletek jelentős változásokon mentek keresztül. Egyre inkább teret nyernek a nem büntető jellegű intézkedések, mint például a közhasznú munka, a kártérítés és helyreállítás, a helyzet rendezése a sértettel, illetve a közösséggel, a szakmai, gyakorlati képzés, vagy a kábítószer- vagy egyéb, pl. alkoholfüggőség különleges kezelése. Ez a fajta intézkedés a fiatalkorú által elért fejlődés és eredmények felügyeletét és folyamatos ellenőrzését kívánja meg. Ezeket az intézkedéseket egyre gyakrabban alkalmazzák, sokszor pártfogó őrizet, részleges szabadságvesztés, felügyelet és folyamatos ellenőrzés, próbaidő, elektronikus nyomon követés stb. formájában vagy ezek kombinációjaként. Mindezek ellenére a – javítóintézetben vagy fogházban letöltendő – szabadságvesztés továbbra is igen gyakran alkalmazott módszer.

4.6 Ezzel szemben a leginkább az európai nagyvárosokban egyre gyakrabban tapasztalható új jelenségek (szervezett bűnözés, fiatalokból álló bandák, utcai garázdaság, a sport körüli erőszak, iskolai verekedések, a szülőkkel szembeni erőszak, szélsőséges nézeteket valló csoportok, illetve idegengyűlölet, az újfajta bűnözési formák és a bevándorlás közötti kapcsolat, drogfogyasztás stb.) társadalmi jelentősége a legutóbbi években arra készítetett néhány európai országot, hogy a fiatalkorúakra kiszabható legsúlyosabb ítéletek **megemelésé** és a javítóintézetekben való biztonsági őrizet különféle formáinak bevezetése révén szigorítson a fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogon, sőt, a gyermekük által elkövetett bűncselekményekért bizonyos mértékig a szülőket tegye felelőssé.

4.6.1 Ebben az összefüggésben érdemes említést tenni az 1995-ben Hollandiában és 1996-ban Franciaországban bevezetett, fiatalkorúakra vonatkozó büntetőjogi reformokról, valamint az Egyesült Királyságban 1994-ben hozott Büntetőjogi és Közrendről szóló Törvényről, melynek értelmében a 15 és 18 év közötti fiatalokra kiszabható legsúlyosabb ítéletet egy évről két évre emelkedett, a 12 és 14 év közötti korosztály esetében pedig bevezették a 6-tól 24 hónapig terjedő őrizetet. Bevezetésre került az ún. „parenting order” is, amely a bűncselekményt elkövető vagy iskolakerülő fiatalkorú szüleit maximum három hónapig tartó, heti nevelési tanfolyamok látogatására kötelezik. Azokra a szülőkre, akik rendszeresen elmulasztják nevelési kötelezettségeiket, akár 1 000 font bírság is kiszabható.

4.6.2 Az ilyen jellegű intézkedésekkel az a fő probléma, hogy a felelősség terhet leveszi a fiatalkorúakról, pont azokról, akiket a büntetőjog modern, felelősségorientált megközelítései szerint kötelezni kellene az okozott kár megtérítésére, illetve helyreállítására. Ezenkívül bizonyos körülmények között a szülőket (különösen azokat, akik csekély gazdasági erőforrásokkal, következésképpen rosszabb gyermeknevelési és -felügyeleti lehetőségekkel rendelkeznek) esetleg igazságtalanul büntetik meg, amennyiben nem képesek bizonyítani, hogy őket semmiféle felelősség nem terheli. Valójában a szülőknek arra van szüksége, hogy támogatást kapjanak a megfelelő gyermekneveléshez; nem pedig arra, hogy jogtalanul rájuk hárítsák a felelősséget.

4.6.3 Néhány ország esetében az 1980-as években elavultnak számító megoldásokhoz való visszatérés tapasztalható, ilyen például az olyan zárt nevelőintézetekben való őrizet, ahol a pártfogó nélküli fiatalkorúak számára jóléti ellátást is nyújtanak. Más szóval visszatérnek ahhoz a gyakorlathoz, hogy a szociális ellátórendszerre szoruló fiatalokat keverik a büntetőjogi rendszerbe tartozókkal.

5. A jelenlegi helyzet az Unióban

5.1 Bár az Európa Tanács már több alkalommal is külön foglalkozott a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatás kérdésével (külön kiemelendő az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának fent említett, *A fiatalkori bűnözésre adott társadalmi reakciók* című R (87) 20 sz. ajánlása és újabban *A fiatalkori bűnözés kezelésének új módszerei és a fiatalkorúakra vonatkozó*

igazságszolgáltatás szerepe című, Rec (2003) 20 sz. miniszteri bizottsági ajánlás⁽⁶⁾), ugyanez nem mondható el az Európai Unió intézményeiről, amelyek épp hogy csak érintették a témát, amikor más kérdésekkel, pl. a bűnmegelőzéssel foglalkoztak.

5.2 Az Európai Unió és az Európai Közösség alapító dokumentumainak segítségével kétféle úton közelíthetjük meg a vélemény tárgyát képező kérdést: az Európai Uniót létrehozó szerződés (EUSz.) VI. címe: *A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó rendelkezések*; valamint az Európai Közösséget létrehozó szerződés (EKSz.) XI. címe: *Szociálpolitika, oktatás, szakképzés és ifjúság irányából*.

5.2.1 A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés területén az EUSz. 29. és azt követő cikkeiben foglaltakat kell alapul vennünk, melyeknek célja, hogy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségben biztosítsa a polgárok magas szintű biztonságát. E rendelkezésekben a rendőrségi és bírói szintű kormányközi bűnügyi együttműködés lehetséges módjait irányozzák elő, többek között a szervezett vagy nem szervezett bűnözés megelőzését és az ezek elleni küzdelmet tartva szem előtt. Ezzel kapcsolatban az Európai Bizottság 2004. április 30-án közzétette az *Európai Unióban hozott büntetőjogi szankciók közelítéséről, kölcsönös elismeréséről és végrehajtásáról* szóló zöld könyvet. E konzultációs dokumentummal az Európai Bizottság célja elemezni, hogy az Unióban meglévő különböző rendszerek problémát jelentenek-e a tagállamok közötti igazságügyi együttműködésben, és azonosítani a kölcsönös elismerés elvének alkalmazása elé gördülő akadályokat. A dokumentum egyáltalán nem említi a fiatalkori bűnözésre, illetve a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszereket; semmi akadálya azonban annak, hogy ezekre is alkalmazzuk a bevezetöben felsorolt célkitűzéseket, valamint a szankciókra – akár szabadságelvonásról, akár ennek alternatíváiról legyen szó – és a mediációra történő utalásokat.

5.2.2 Megemlíthetjük itt még az Európai Bizottság által 2002. július 22-én elfogadott AGIS keretprogramot⁽⁷⁾, amely előmozdítja a büntetőügyekben folytatott rendőrségi, vámügyi és bírói együttműködést, és támogatja a szakemberek erőfeszítéseit az e területre vonatkozó európai politika kialakításában. Ennek keretén belül több kezdeményezés is született a fiatalkori bűnözés és a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatás területén rendelkezésre álló törvénykezési rendszerek és bevált gyakorlatok kölcsönös elismerésére.

⁽⁶⁾ Megemlíthetjük itt még a (66) 25 sz., „A 21 év alatti fiatalkorú bűnelkövetők rövid távú kezelési módszerei” c. állásfoglalást, a (78) 62 sz., „A társadalmi átalakulás és a fiatalkori bűnözés” c. állásfoglalást, a (88) 6 sz., „A bevándorló családból származó fiatalok által elkövetett bűncselekményekre adott társadalmi reakciók” c. ajánlást, valamint a (2000) 20 sz., „A korai pszicho-szociális beavatkozás szerepe a bűnmegelőzésben” c. ajánlást.

⁽⁷⁾ Ez a program a VI. címnek megfelelően működő korábbi programok – *Grotius II Criminal, Oisín II, Stop II, Hippocrates és Falcone* – folytatása és kibővítése.

5.2.3 Ugyanígy az EUSz. VI. címével kapcsolatban meg kell említenünk az Európai Unió Tanácsának 2001. május 28-i határozatát, amely létrehozta az *európai bűnmegelőzési hálózatot* ⁽⁸⁾, amely a bűnözés minden fajtájára kiterjed, és külön figyelmet szentel a fiatalkori ⁽⁹⁾, a városi és a kábítószerrel kapcsolatos bűnözésnek.

5.2.4 A szociálpolitika, az oktatás, a szakképzés és az ifjúság területén az EKSz. 137. cikke kiemeli a közösségi intézmények fellépésének szükségességét a munkaerőpiacról kirekesztett személyek beilleszkedése és a társadalmi kirekesztettség elleni küzdelem érdekében. A fentiek alapján kétség sem férhet hozzá, hogy a szociális-foglalkoztatási és a társadalmi integráció a fiatalkori bűnözés megelőzésének és az ellene folytatott i harcnak két alapvető pillérét képezi. Az Európai Tanács – egymást követő ülésein – és a közösségi intézmények e téren számos stratégiát, menetrendet, projektet és programot fogadtak el. Ezek közül némelyekre már utaltunk az 1.2. pontban, a fiatalkorú bűnözőkkel való szorosabb kapcsolata miatt pedig külön ki kell emelni az Európai Szociális Alap 1. célkitűzésének részét képező, a *diszkrimináció elleni küzdelemre irányuló cselekvési programot* ⁽¹⁰⁾.

5.3 Az Európai Parlament – bár csupán tervek formájában – számos intézkedést tűzött napirendre a fiatalkorúak védelme terén, és számos állásfoglalást fogadott el, ideértve a *Gyermekek Jogainak Európai Chartáját* (A3-0172/1992 sz., 1992. július 8-i állásfoglalás), amelynek 8.22. és 8.23. pontja számos biztosítékot állapít meg a büntetőeljárás alatt álló fiatalkorúak számára, valamint azokat az alapelveket és kritériumokat, amelyekre a kiszabandó szankciókat és alkalmazandó eszközöket alapozni kell a fiatalkorú bűnözők eljárása során.

6. A fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerről szóló európai referenciakeret használta

6.1 Amint azt fent hangsúlyoztuk, a fiatalkori bűnözés sok európai polgár számára aggasztó jelenség. Ezenkívül egyértelmű, hogy az összes európai ország számára problémát jelent, és hasznos lenne, ha az Európai Unió intézményei foglalkoznának a kérdéssel. Ez a 2001-es Eurobarométer-felmérésből

⁽⁸⁾ HL L 153., 2001.6.8.

⁽⁹⁾ Az európai bűnmegelőzési hálózat egyik munkája: *A review of the knowledge on juvenile violence: trends, policies and responses in the EU Member States* [A fiatalkori erőszakról szerzett ismereteink áttekintése: trendek, politikák és válaszok az Unió tagállamaiban] Fitzgerald, Stevens and Hale, 2004.

⁽¹⁰⁾ Egy példa a programnak a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerre történő alkalmazására: Spanyolországban a *Fundación Diagrama* nevű nem kormányzati szervezet (amely számos autonóm közösségben a fiatalkorú bűnözőkre kiszabott, szabadság-elfvonással járó ítéletek végrehajtásával foglalkozik) a helyi közösségek kormányzataival karöltve a fiatalkorúakkal foglalkozó rendszerben kiszabott szabadságvesztéssel járó büntetésüket töltő, illetve letöltött fiatalkorúakat célzó operatív programot működtet. A figyelemre méltó eredményeket elérő program célja e fiatalok társadalmi-foglalkoztatási integrációjának egyénre szabott és integrált megtervezése – amelyben az integrációs folyamat már azelőtt megkezdődik, hogy a fiatal elhagyná a javítóintézetet.

is kiderült (az első, amely foglalkozott a tagállamok belbiztonságával). A felmérés szerint az európai polgárok 45%-a úgy érzi, hogy a fiatalkori bűnözés megelőzését célzó politikákkal a nemzeti hatóságoknak és az uniós intézményeknek közösen kellene foglalkozniuk.

6.2 Mint korábban említettük, az ENSZ és az Európa Tanács már számos nemzetközi szabályt állított fel a fiatalkori bűnözéssel és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatban. Ezek azonban (a korábban említett Gyermekjogi Egyezmény kivételével) alig vagy egyáltalán nem kötelező érvényűek, és csak a nemzetközi közösség által követhető minimumszabályokat tartalmaznak. Ezen szabályokat alapul véve az Európai Uniónak – erősebb belső homogenitása és fejlettségi szintje miatt – törekednie kell arra, hogy a nemzetközileg felállított elveket a saját területén belül jobba és eredményesebbé tegye.

6.3 Az EU tagállamainak a fiatalkori bűnözés kezelésére vonatkozó – megelőző, igazságügyi, védelmi és integrációs – intézkedések kidolgozásakor előnyei származnának a más tagállamokban szerzett tapasztalatok és bevált gyakorlatok megismeréséből. Különösen, mivel a fiatalkori bűnözés különféle okai és megnyilvánulási formái egyre inkább hasonlóak ezekben az országokban (kábitószer-függőség, idegengyűlölő viselkedési formák, erőszak a sportban, a bűncselekmények elkövetéséhez használt új technológiák, városi garázdaság stb.).

6.4 Az európai integrációs folyamatból eredő tényezők, mint a határellenőrzések megszüntetése és a személyek szabad mozgása, szintén alátámasztják a közös szabályok felállításának szükségességét: a fiatalok szabadon utazhatnak a tagállamok között – a 25 tagállam területén több ezer kilométeren határos szomszédos régiók közötti mozgásról nem is beszélve. A tagállamok idevonatkozó törvénykezése és politikái közötti fokozottabb egységesség, illetve koordináció kiiktathatná vagy csökkenthetné a nagyobb mobilitással kapcsolatos egyes kockázatokot, illetve új helyzeteket (mint például annak lehetősége, hogy egy fiatalkorú bűnöző az egyik tagállamban lakik, és egy másikban ítélik el bűncselekmény elkövetése miatt).

6.5 Továbbá, mivel az egyes országokban a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerek gyakran a felnőttekre vonatkozó büntetőjogi rendszerek reformjának kísérleti terepei, a fiatalokra vonatkozó rendszerek koordinációja és közelítése az említett nemzeti büntetőjogi rendszereket is közelebb hozhatja egymáshoz. Ahogyan korábban említettük, ez a cél már az Unió eddigi célkitűzései között szerepel, és már jelentős előrelépés történt ez ügyben (az európai letartóztatási parancs, az ítéletek kölcsönös elismerése és végrehajtása stb.). Emellett a

fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatás terén aránylag frissek a jogszabályok (a legrégebbek a XX. század elejéről származnak), ezért a közelítési folyamat elvileg nem jár annyi nehézséggel és problémával, mint a felnőtt büntetőjogi rendszerek esetében, melyeknek régebbre visszanyúló történetében mélyen gyökerező történelmi, kulturális és jogi tényezők is szerepet játszottak.

6.6 Ehhez hasonlóan nagyon lényeges annak elismerése, hogy egy közösségi referenciakeret milyen hatással lehet a fiatalkorú bűnözés kezelésében és a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerben jelentkező regresszív tendenciák korlátozásában és megakadályozásában, amelyek – mint már említettük – megfigyelhetők bizonyos tagállamokban.

6.7 Mind a megelőző/szociális szempontot alapul véve, mind a megtorló/jogi megközelítésből egyértelmű, hogy az uniós országokban e téren mindenhol előforduló jelenségek azt hangsúlyozzák, hogy a kérdés megoldásához közös jogi keretekre van szükség. Az Európa Tanács Rec (2003) 20 sz. ajánlásában konkrétan is elismeri a „*a közösségi szankciókra és intézkedésekre vonatkozó különálló európai szabályozás, valamint a fiatalok bebörtönzésére vonatkozó európai szabályok szükségességét*”.

7. Javaslatok a fiatalkorúakra vonatkozó európai igazságszolgáltatási politikára

7.1 A fenti pontok alapján a következő **általános irányvonalak** mentén indulhatunk el:

7.1.1 Bár különböző mértékben, minden tagállamban nagyjából hasonló jelenségek tapasztalhatók, amelyekre hasonló választ is kell adni: az informális társadalmi ellenőrzés (család, iskola, munkahely) hagyományos eszközeinek kudarca; gettók kialakulása a nagyvárosok központjaiban, ahol a lakosság jelentős arányát fenyegeti a társadalmi kirekesztés veszélye; a fiatalkorú bűnözés új formái (otthoni és iskolai erőszak, fiatalokból álló bandák, városi garázdaság); kábítószer- és alkoholfogyasztás stb.

7.1.2 A tagállamok fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási modelljei a 3.2.1. pontban említett nemzetközi jogi eszközök megjelenését követően az 1970-es és 1980-as évektől kezdődően folyamatosan közeledtek egymáshoz. A *felelősségi modell*, amelyet általában ötvöznek a *helyreállító*, illetve *javító jellegű igazságszolgáltatással*, terjedőben van. A tagállamok között azonban továbbra is jelentős különbségek állnak fenn (ezek közül, mint láthattuk, kiemelkedik a büntetőjogi felelősség korhatára).

7.1.3 A jelen dokumentumban korábban már részletesen tárgyalt sokféle ok – a tagállamok hasonló társadalmi-gazdasági és politikai háttere, a néha egymáshoz igen közel álló, más esetekben pedig legalábbis nem összeegyeztethetetlen jogi hagyományok, a fiatalkorú bűnözés megelőzését is érintő, a közösségi költségvetésből már finanszírozott vagy támogatott

szociálpolitikák – mind a fiatalkorú bűnözéssel és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatos megelőzési, védelmi, cselekvési és kezelési modellek és rendszerek fokozatos egységesítése mellett szól.

7.1.4 Végül számos más tényező is támogatja a fokozottabb közelítést, koordinációt és tapasztalatcserét:

7.1.4.1 A fiatalkorú bűnözéssel és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatos intézkedések nem korlátozódnak az igazságszolgáltatás területére (ahol az eltérő jogi modellek és hagyományok korlátokat vehetnek), hanem interdiszciplinaritásra és számos intézmény részvételére törek-szenek egyéb tudományágak – például a társadalom- és viselkedéstudományok – és különféle intézmények, hatóságok és szervezetek (nemzeti, regionális és helyi kormányzatok, különféle szociális ellátók, rendőrségi és bírósági rendszerek, nonprofit szervezetek, a vállalatok társadalmi felelősségén alapuló projektek révén magánvállalatok, családszervezetek, gazdasági és szociális szereplők stb.) bevonásával, akik gyakran összehangolás nélkül dolgoznak.

7.1.4.2 Az információs társadalom, a technológiai fejlődés, a határok megnyitása és egyéb hasonló tényezők bizonyosan jelentősen hozzájárulnak a fenti 7.1.1. pontban leírt jelen-séghez⁽¹⁾, bár arról sem feledkezhetünk meg, hogy az ilyen viselkedésformák egyszerűen „utánzásra” készítetnek (amit felerősít az, hogy a tömegtájékoztató eszközök közvetítik az eseményeket): mindezen változások szédítő gyorsasággal követ-keznek be, és az európai államok nem engedhetik meg maguknak, hogy szemet hunyjanak felettük.

7.2 Mindezek fényében az EGSZB úgy véli, hogy a következő lépéseket kellene megtenni a fiatalkorú bűnözéssel és a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel kap-csolatos közösségi politika kialakításához:

7.2.1 Először is **naprakész, összehasonlítható statisztikai adatokra** van szükség a fiatalkorú bűnözés helyzetéről az EU 25 tagállamában azért, hogy megbízható képet kapjunk a problémáról, valódi méreteiről és arról, hogy hogyan lehet vele megbirkózni, egyéb tényezők mellett figyelembe véve a női és a férfi bűnelkövetők között esetleg fellépő különbségeket.

7.2.2 A minőség szempontjából az EGSZB meg van győződve arról, hogy a tagállamoknak rendelkezniük kell közös **alapvető szabványokkal vagy iránymutatásokkal**, amelyek a kérdéskör minden szempontját lefedik a törvénnyel összeütközésbe került fiatalokkal foglalkozó rendőrségi és bírósági módszerektől kezdve az újrenevelésig és újraszocializációig. Ezeknek a szabványoknak a Gyermekegyezményben, különösen annak 37. és 40. cikkében lefektetett alapelveket, valamint a fenti 3.2.1. pontban idézett egyezményekben foglalt nemzetközi iránymutatásokat kell követniük, azaz további fejlesztésüket és végrehajtásukat ezekre kell alapozni.

⁽¹⁾ Érdemes rámutatni, hogy a 2005 novemberében a francia városokban kitört zavargásokban látszólag fontos szerepet játszottak a csevegőszolgáltatások, az e-mail, a blogok, a mobiltelefonok stb.

7.2.3 Ezen alapvető szabványok előkészítésének első lépése elvileg a lehető legalaposabb ismeretanyag összegyűjtése az egyes tagállamokban előforduló különféle helyzetekről és tapasztalatokról. Ennek többféle módja is van, az egyik szerint a tagállamokhoz kiküldött felmérések révén lehetne információkat gyűjteni, amelyeket aztán később kiegészítenének a terület szakértőiből és szakmabeliekből álló csoportoknak a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok cseréjét célzó ülésein. Ezeket az üléseket stabilan meg lehetne alapozni **szakértői hálózat** létrehozásával, amelynek tagságát és feladatait az elérni kívánt cél szerint lehetne megszabni. Szintén hasznos volna, ha az Európai Bizottság **zöld könyvet** adna ki a tárgyban, az eszmecsere és a vita céljainak pontosabb körülhatárolása és annak érdekében, hogy minél több intézményt, szervezetet és magán-személyt lehessen megszólítani.

7.2.4 Ezekkel az intézkedésekkel összefüggésben, vagy legalábbis a közös ismeretanyag elmélyítésének és a tagállamok fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási modelljei közötti fokozott közeledés második lépéseként létre kellene hozni a fiatalokri bűnözés **európai megfigyelőközpontját**. Ez nemcsak a kérdés tanulmányozását, hanem az eredmények terjesztését is elősegítené, és tanácsot és támogatást adna az illetékes hatóságok és intézmények számára a döntéshozatalhoz. Más szóval biztosítani kell, hogy e komoly kutatások és tanulmányok eredményei nem pusztán a szakirodalmat gazdagítják, hanem a gyakorlatban is segítik a politikák és stratégiák elfogadását ⁽¹²⁾.

7.3 A fentiek sérelme nélkül és annak ismeretében, hogy a fiatalokri bűnözéssel és a fiatalokra vonatkozó igazságszolgáltatási rendszerrel kapcsolatos sokféle kérdéssel a különféle **uniós politikák** (szabadság, igazságosság és biztonság; ifjúság; oktatás és képzés; foglalkoztatás- és szociálpolitika) külön-külön foglalkoznak, **eredményes koordinációra** van szükség az összes illetékes szervezeti egység és ügynökség között annak érdekében, hogy a fiatalokri bűnözésre – mint azt a jelen véleményben már többször jeleztük – a hozzá leginkább illő interdiszciplináris és több intézményt átfogó alapon lehessen választ adni.

7.4 A fiatalokri bűnözés egyedi jellegzetességeire tekintettel, és eredendően dinamikus és változó jellegét is hozzászámítva elengedhetetlen, hogy az érintett fiatalokkal foglalkozók – bírók, államügyészek, ügyvédek, rendőrök, tisztviselők, közve-

títők, szociális munkások, a végrehajtásért felelős személyek stb. – a lehető legcéltobb és mindig naprakész képzésben részesüljenek. A közösségi intézményeknek kulcsszerepet kell játszani e tekintetben, a fent vázolt eszközök (szakértői hálózatok, megfigyelőközpont stb.) és egyéb eszközök segítségével, mint a tagállamok közötti szakmai csereprogramok, hálózat-építés, új távképzési módszerek, pl. az e-tanulás stb. E speciális képzési szükségletek kielégítése céljából új közösségi programokat kellene bevezetni. Ezenkívül a fiatalokriakra vonatkozó igazságügy területén az Unióban elért bármiféle előrelépés emelné ennek a tudományterületnek a presztízsét, és az európai egyetemeken ösztönözné a szakági kutatást, amely az egész folyamatot végig kell, hogy kísérje.

7.5 Hasonlóképpen, mivel a kérdés társadalmi és állampolgári vetülete szembetűnő, vigyázni kell arra, hogy egyetlen közvetlenül érintett civil szervezet és szakember („harmadik szektorbeli” testületek, szövetségek, családok, nem kormányzati szervezetek stb.) se maradjon ki a folyamatból, mivel hozzájárulhatnak az Unióban bevezetett bármely program vagy stratégia kialakításához és végrehajtásához.

7.6 A gyermekek és fiatalokri elkövetők társadalmi integrációjával és újbóli beilleszkedésével – ez az 1.1. pontban említett harmadik pillér – kapcsolatos bármiféle jövőbeni közösségi politikának a társadalomból kirekesztett fiatalok társadalmi-foglalkoztatási integrációja és újbóli beilleszkedése felé vezető út feltérképezése során figyelembe kell vennie a munkavállalói és munkaadói szervezetek szerepét, valamint a párbeszéd rájuk jellemző módját. Ezért minden érdekelt szereplő elkötelezettsége szükséges, mivel a társadalmi-foglalkoztatási integráció a szóban forgó fiatalok társadalmi beilleszkedésének egyik legfontosabb eszköze.

7.7 Végül az EGSZB tisztában van azzal, hogy ha mindezen politikákat véghez akarjuk vinni, ahhoz megfelelő költségvetési forrásokra is szükség van. Az Európai Bizottságnak ezért a fiatalokriak védelmét és a fiatalokri bűnözés megelőzését, valamint a fiatalokri elkövetők kezelését támogató költségvetési tételeket kellene létrehozni, vagy már meglévő projektek vagy kezdeményezések (pl. a társadalmi kirekesztettség megszüntetését célzó és a fiatalok társadalmi és munkaerő-piaci integrációját segítő programok) ⁽¹³⁾ keretében, vagy a kifejezetten e célt szolgáló új programokon keresztül.

Brüsszel, 2006. március 15.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹²⁾ Az Európai Parlament (B5-0155/2003) fiatalokri bűnözés európai megfigyelőközpontja felállítására vonatkozó állásfoglalás-javaslatát még 2003. február 21-én terjesztette elő egy számos EP-képviselőt tömörítő csoport.

⁽¹³⁾ Példák a jelenleg folyamatban lévő hasonló projektekre és programokra: AGIS, Daphne II, Equal és a diszkrimináció elleni küzdelemre irányuló cselekvési program.